

FOLK-LAND

UAVHENGIG AVIS

Nr. 5 - 1998

46. årgang

I «Folk og Land»s sommernummer kan du bl.a. lese:

Arbeiderpartiets agitasjon mot forsvaret ble trappet opp kort tid før invasjonen

Vrimmel av feil i handelsflåtens krigshistorie

Mitt siste møte med Dietrich Hildich

Jeg var «Jøde» i New York

55 år siden Gryllefjord-tragedien

Historiske fakta for ungdommen

«Edderkoppkulturen»: Advokat Synnøve Fjellbakk Tofte «synger ut»

- og annet variert lesestoff du ikke finner i andre aviser

Edderkoppkulturen

Det er i år gitt ut interessante bøker såvel om krigsårene som om tiden etterpå. Men ennå finnes mange tabublagte emner, særlig fra de første etterkrigsårene. Et eksempel på reaksjonene når en utenforstående - for ikke å si uforstående - uforvarende snubler borti et tabuområde, så vi tidligere i år da en stortingsrepresentant frenetisk søkte å dekke over at hennes far etter krigen hadde blitt utsatt for konfiskasjon av sine eiendeler. Dette er et fenomen som visstnok er velkjent i psykologien, når overgrepene er store og langvarige, tar offeret (eller eventuelt offerets nærmeste) overgriperens parti, overbevist om sin egen skyld.

Etterhvert som forskningen i vår nære historie overtas av etterkrigsgenerasjonen vil likevel overgrepene mot enkeltpersoner og grupper få sin behørlige plass i Norgeshistorien. Dette til tross for at vi her på berget fortsatt er ganske hardt rammet av en historietradisjon som mange land i Øst-Europa nå har tatt et oppgjør med, nemlig at makteliten bestemmer hva som er en tjenlig historieskrivning.

Hos oss har forsiktede

Av Synnøve Fjellbakk Taftø

historikere - en stakket stund - konsentrert seg om en nærmere gransking av Kong Sverres motiver for å ta initiativet til en nedskrivning av de norske kongesaegaene. Det vil dog neppe ta særlig lang tid før de modigste blant historikerne tar fatt på brennbare emner fra vår egen tid, som for eksempel krigsseilerne, landssvikoppgjøret, utbygging av overvåkningssamfunnet og korrupsjonskulturen.

I sin bok «Dommen» peker Hanna Kvanmo på at Norge var det eneste land som innførte straff for tjenestegjøring i det tyske Røde Kors. Dette er langtfra det eneste eksempel på norsk etterkrigsjustis som objektivt sett må betegnes som tilsidesettelse av elementære rettsprinsipper. I denne artikkelen vil jeg bare belyse en liten flik av et stort bilde som vi hensiktsmessig kan kalle konfiskasjonslovgivningen, men som datidens elite i pekt med Orwellske prinsipper valgte å kalle fiendegodslovgivningen eller erstatningslovgivningen.

I krigens siste år var de allierte blitt enige om å kon-

fiskere all tysk eiendom i allierte land. Gjennomføringen varierte fra land til land. De fleste allierte tok et standpunkt basert på britisk rett, nemlig at privateiendom tilhørende personer med fast bopel i vedkommende land ikke var å anse som fiendtlig eiendom. I Norge og Danmark gikk man hardere til verks. Men bare i Norge gikk myndighetene til det skritt å konfiskere eiendelene til norske borgere som hadde dobbelt (norsk/tysk, norsk/østerriks eller norsk/japansk) statsborgerskap. Den dagjeldende norske statsborgerlov innebar bl.a. at norske kvinner som hadde inngått ekteskap med utlendinger beholdt sitt norske statsborgerskap så lenge de ble boende i Norge. Barn født i Norge av utenlaandske foreldre ble automatisk norske ved fylte 22 år dersom de hadde bodd i Norge gjennom hele oppveksten.

Etter alminnelig internasjonal praksis, som også Norge ved Haagkonvensjonen av 1930 hadde forpliktet seg til å følge, kan ikke en person anses som fremmed statsborger i et land hvor

Diktatoren Churchill

Av Dixi

Det forbauser meg når jeg opplever NS-folks «skittkasting» mot Winston Churchill, - og nedverdiggelsen av ham i skrift og tale, - for var han ikke egentlig en diktator på linje med Adolf Hitler? En type som grep til i det avgjørende øyeblikk, tvers igjennom snakk og tøv, og som ved sine diktatoriske handlinger var høyst medvirkende til de alliertes seier.

«På egen risiko ga han bevilgninger og ordrer som kunne ha bragt ham i fengsel hvis verdenshendelsene hadde utviklet seg i en annen retning.

Men Churchill tok risken. Han visste nemlig hva fremtiden bar i sitt skjød, og han visste at hans instinkt og gjetninger var verd mer enn diplomatenes forsikringer. I juli 1914 var den engelske flåte samlet til øvelser. Da Østerrike hadde fått ultimatum ferdig, var ordre fra høyeste hold allerede utferdiget om permittering av reservistene og flåtens reduksjon til vanlig fredsstyrke.

Da gjorde Churchill sitt

livs modigste handling. Med et pennestrøk endret han verdens skjebne.

Han konsulterte gamle Fischer, hvis flåteplaner han hadde fullført og utført i forstørret skala, og sin nærmeste mann i admiralitetet, prinsen av Battenberg. Churchill fortalte at han hadde besluttet å tilbakekalle ordren om permisjon, og på eget ansvar, uten noen sanksjon, mobiliserte han den engelske flåten. Handlingen var fullstendig ulovlig.

Men Fischers svar kom fort:

- Hva gjør det deg om man skyter deg eller henger deg eller setter deg i Tower - bare England blir reddet.

27. juli mobiliserte Churchill på egen hånd og i stillhet den engelske flåte - over en uke før England trådte inn i 1.verdenskrig. Samtidig ga han ordre om at de krigsskip som var bestilt av Tyrkia ikke skulle leveres, men beholdes for Englands regning. Dagen etter ga han ordre om at Nordsjøflåten måtte gå ut og i nattens mulm og mørke begi seg til

Forts. side 5 ➔

Forts. side 10 ➔

SETT - SAGT - HØRT - SETT - SAGT - HØRT

HITLERARV

(Sven W. Opsahl i «VG» 13. mars '57)

«Det er faktisk sant som Edvard Beyer skriver, at en begynner å komme flere og flere av nazismens slagord ihu. Bare et samlet Europa kan motstå stalinismen. Tyskland må nødvendigvis bli hjørnesteinen i kraft av sin geografiske posisjon.

Tilfellet har villet at Hitler er blitt en banebryter i riktig retning, da det var han som begynte å banke Europa sammen. På den grunnvoll han har lagt, arbeides det nå intenst videre.

Historien vil nok ha vanskelig for å gi Hitler en saklig omtale, men i den siste tids behandling trer krigens Tyskland frem i ny utgave».

DEMOKRATIET ER HANDLEUDYKTIG

(Fylkesmann Oksvik i «Samtiden» nr. 6. '38)

«Selvsagt er vi her i landet langt overveiende motstandere av de metoder som anvendes i diktaturlandene, og demokratiet er selvfølgelig en hyggeligere form for makkamp. Men på den annen side må det også medgis at demokratiet er snakkesalig og handleudyktig og derfor blir handicappet på mange felter hvor diktatursystemet skaper betydelige resultater».

I samme artikkel kommer Oksvik inn med et forslag om 1 års tvungen arbeidstjeneste med bare kost og losji som lønn.(!)

QUISLING FÅR MINNESTØTTE

(Alf Larsen i «Farmand», julen 1951)

«VENT, bare vent. Nordmennene gjorde et godt tilløp under Quisling. Han får nok sin minnestøtte engang».

SKJERPENDE

(«BT» 14. juli 1947)

«Landmark (landssviktiltalt/red.anm.) var et utmerket menneske, men ble for noen år siden utsatt for et biluhell som ødela hans økonomi» ...(!)

I FEDRELANDETS TJENESTE

(Fra et leserinnlegg i «M» 28. juli '45)

«Forholdene i Oslo mellom pikene og de allierte soldater er aldeles forferdelige. I Slottsparken ligger de strødd bortover, aldeles ugenert. Men de unge jentene tror vel de handler i fedrelandets interesse, stakkars. De er jo blitt oppfordret til det gjennom pressen. Jeg tror imidlertid problemet tyskerbarna blir stilt i skyggen av de små alliancer, som allerede er underveis. Men dem om det».

«LANDSSVIK»-DOMMENE

(Axel Kielland i «Dagbl.»-kronikk 19. februar 1953)

«Vi svir for disse farlige årene i norsk rettspleie da selvrettferdighetsfølelsen var undergitt konjunktursvingninger, da en misdeder ble skutt i 1945, for noe han kunne ha sluppet billig fra i 1950».

FRONTKJEMPERNE

(Prof.dr. med. Gabriel Langfeldt, «SAMTIDEN» nr. 3. '47)

«Jeg har truffet en del av disse unge frontkjemperne, og kjekkere gutter skal man lete etter».

DE GRATIS-NASJONALE

(Petit-skribenten «Piraten» i «Dagbl.» 26. febr. '54)

«La oss tenke på forholdene under okkupasjonen. Mange ble den gang fristet og satt på prøve, og mange sto fast, mens enkelte sviktet. Men for de aller fleste av oss var situasjonen en annen. Om vi skulle gå inn i NS eller ikke, var i virkeligheten slett ikke noe problem for oss. Det var ingen som ba oss om det, det var ingen som truet oss. Vi risikerte ingen ting ved å la være. Vi fikk rent ut sagt vår nasjonale holdning gratis og portofritt.

Så var det altså slik at mange av oss, de gratis-nasjonale, uttalte oss sterkt fordømmende om Stortingets presidentskap og om Administrasjonsrådet den gang disse institusjonene sviktet.

Ja, svært mange av oss ville vel uttale oss like sterkt fordømmende den dag i dag, hvis det først var noen som minnet oss om de halvglemte historiene og spurte hva vi mente».

TYSKLANDS ØKONOMISKE SEIER

(Sjefdirektør i Norges Bank, Gunnar Jahn, i intervju med Haugesund Dagblad den 2. juli 1954)

- Hva har gjort sterkest inntrykk på Dem i den internasjonale økonomi i de senere år?

«Det er skjedd meget betydningsfullt på mange områder, men skal jeg nevne noe som har gjort særlig inntrykk på meg, så må det bli tyskernes voldsomme økonomiske fremgang.

Den tror jeg ingen forutså i 1945. Hvis noen hadde sagt til meg ved krigsslutt at Tyskland ni år senere skulle ha penger til gode av hele Europa, så ville jeg ikke trodd på det.

Det er jo også helt utrolig at det beseirede Tyskland i dag på mange måter er økonomisk sterkere enn de nasjoner som seiret i krigen, og jeg pleier å si at det har gått som det pleier etter en krig, at de som vant må betale krigserstatninger til dem som tapte».

BOERKRIGEN OG KONSENTRASJONSLEIRENE

(Forfatteren Geelmuyden i «Den vide verden» 18. jan. 1952)

Han forteller om et besøk i Blomfontain, Sør-Afrika, og nevner ved tall de ca. 27000 kvinner og barn som omkom i engelske konsentrasjonsleirer. Han bekrefter at det var englenderne som hadde innført slike leirer, i følge tyskernes påstander, og «tyskerne kunne jo ikke alltid lyge».

Han nevnte disse forhold under Boerkrigen i forhold til vår «pene og pyntelige okkupasjon».

ET FOLKS VERSTE FIENDE

er folket selv, fordi dets flertall leder landets skjebne. Dets flertall blir nemlig da mediokraterne, - de middel-mådige. Hvilket må være innlysende for enhver.

DEMOKRATI

Demokrati betyr direkte oversatt *folkestyre*. (av gresk *demos*: folk, og *kratein*: herske. Uttrykket er som oftest brukt i betydningen av statsform, hvor flertallets vilje er den avgjørende. Og da dumheten alltid er i flertall, vil den også etterhvert knuse, ødelegge en høyere kultur for å skape den folkelige. Nemlig ved å nivellere ned sprog, musikk, seder og lovgivning, - alt dette som generasjonene før oss har bygd og levd seg opp til. ●

Styrke og medgang

er hevet over kritikk

- For tiden er her en stor sammensvergelse i gjære, og det var ansette menn som hadde unnfanget planen og satt den i verk. Dersom den lykkedes ville man ikke synes de var uhederlige, men dyktige.

I verdens øyne er suksess aldri forkastelig. Jeg husker alle de bra mennesker som søkte og fant bare gode sider ved Hitler dengang han fremturet uhindret og seierrik. Og Mussolini fikk togete til å gå i rute, og Vichy samarbeidet til Frankrikes beste.

Styrke og medgang, de to ting er hevet over moral, over kritikk. Det kommer altså ikke an på hva man gjør, men hvordan man gjør det og hva man kaller det. Finnes det en kontroll, en bremse i menneskene, dypt i deres indre, som holder igjen, eller som straffer. Det ser ikke ut til det.

Man straffes bare dersom man mislykkes. For den saks skyld er ingen forbrytelse begått med mindre en misdeder blir tatt.

Forfatteren John Steinbeck, (1902-68)

Folk og Land

Etter vedtak på siste årsmøte har INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE (INO) utgiveransvaret for avisen FOLK OG LAND.

Samtidig er HISTORISK FORLAG A/S, som utga bladet, overtatt av STIFTELSEN NORSK OKKUPASJONSHISTORIE (SNO).

Dette skjer av praktiske årsaker, og vil ikke medføre noen endringer i avisens drift.

FOLK og LAND
UAVHENGIG AVISAnsv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).

Giro: Post 0808.5164504. Blank 6063.0501248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spalte mm. Minstepris kr. 100,-

Utgiver: INSTITUTTET FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

OFFISERENE

- Hver femte offiser i det norske forsvar var medlem av Nasjonal Samling etter tyskernes invasjon 9. april 1940.

Det var forsker Lars Borgersrud som fortalte dette på et symposium for krigs og okkupasjons-historikere i Bergen.

Det høye tall sjokkerte tydeligvis forsamlingen, som ga uttrykk for at dette var ett av mange forskningsresultater som måtte vært styrt bort fra offentligheten.

FOLK OG LAND har atskillige ganger påtalt de eldre historikers fortielser i utredningene om den norske okkupasjonshistorie, uten at det har resultert i noen oppmerksomhet fra avishusene i Akersgaten.

At nettopp denne sak «blåses» opp over flere spalter i pressen, er oss derfor ubegripelig. Særlig utfra det som burde være kjent om regjeringen Nygaardsvolds nedbryting av forsvarsviljen før krigen, og den militære avrustning. Den gang vi som forsvarets øverste sjef fikk en mann som få år i forveien hadde demonstrert med et bruket gevær i knappullet.

Det falt den gang naturlig for en rekke fedrelandskjære offiserer å slutte seg til det eneste partiet i landet som konsekvent gikk inn for et sterkt forsvar og en uforsonlig kamp mot det forrederske styre som hadde glemt den fremste av et lands lover, - å verne om folkets frihet og rett.

Disse offiserene sto fremst på kamplassene den 9. april 1940.

Overalt i landet kjempet de mot den fiendtlige overmakt, og viste oss at det på tross av den forsvarsfiendtlige propaganda ennå fantes nordmenn som var villige til å ofre alt for landet, - og for det som de trodde var rett.

At de senere beholdt sitt medlemsskap i Nasjonal Samling var naturlig.

Krigen i Norge var slutt, bindende æresord avgitt, og de kunne fritt arbeide for frihetens skjønne idè såvel hjemme som ute ved fronten, der de som befal kjempet i de frivilliges hæravdelinger i kampen mot kommunismen, - hovedfienden som vår AP-regjering så villig representerte gjennom sin sabotasje av forsvaret før utbruddet.

Boken «M/S Theklas himmelferd»

Nå er Inger Cecilie Stridsklevs bok, «M/S Theklas himmelferd», på plass i Boktjenesten.

Den fikk stor oppmerksomhet da den ved årsskiftet kom ut på Snøhetta Forlag, og pressen landet over ga forfatteren ros for sitt store arbeide med avklaringen av tragedien på Sognefjorden hin vårdag i 1945. En tragedie norske myndigheter ville vi skulle glemme.

Boken koster kr. 218,-. Legg til kr. 20,- for forsendelsen, - og BOKTJENESTEN sender deg den. ●

Om å hedre sin far og mor

Av NS-«barn»

Kjære FOLK OG LAND. Takk for et blad som blir bare bedre og bedre. At det tross i forutsigelser om død og fortapelse istedet utvides, vitner om en utrolig handlekraft fra styrets og dets kampglade medarbeidere.

Sannelig, sannelig, - bladet fortjener all vår støtte. Selv er jeg et NS-«barn» uten forankring i noen forening opprettet for oss spesielt, da jeg mener inistitutet best tjener vårt syn og våre oppgaver.

I dag er jeg glad for det, - etter å ha lest Wilhelm Klüwers (talsmannen for Foreningen for NS-barn) utgivelser i «Aftenposten».

Innlegget fra Hakon Warendorph i FOLK OG LAND var et godt og vel-skrevet svar på tiltale, men jeg håper det blir siste ord i denne sak, da det tjener lite å debattere med mennesker som «spytter» på egne og våre alles kjære foreldres graver.

Jeg tror Wilhelm Klüwer må ha det ille med seg selv. ●

Gunnar Stålsett - et lite heldig valg

Den 6. juni 1977 bragte Folk og Land et innlegg under tittelen Gunnar Stålsett - et lite heldig valg.

Den samme overskrift har vi observert i dagens aviser, hvor valget av ham til Oslo-biskop blir kraftig kritisert, også av Kirkens tjenere.

Innlegget i Folk og Land, den gang - for over tjue år siden, var skrevet av en kjent Ringsaker-bonde, og lød:

Herr redaktør!

Landet vårt trenger et parti som vil ta vare på det beste i vårt norske bondesamfunns tradisjoner og livsholdning. Aller helst hadde jeg selvfølgelig sett at det var et sunt og sant norsk parti som Nasjonal Samling, men «av mangel på tobakk røker man også andre blader». Blant disse andre blader har jeg hittil sett på Senterpartiet som det beste. Etter at Gunnar Stålsett er blitt valgt til formann, er jeg likevel kommet sterkt i tvil.

Kan Stålsett med noen rett sies å være representativ for norsk bygdesyn og for vårt bondesamfunn? Jeg mener nei - han føles som et fremmedelement.

Dessuten: Jeg har fulgt somhet på kirkesiden, og hva jeg har lest og sett, er ikke meget oppmuntrende. Når det f.eks. har vært tale om Verdenskirkerådet, har jeg inntrykk av at han går sterkt i retning av de krefter som ser saken best tjent med å lefle med de røde. Han mangler evne til å gjennomskue de røde intri-gemakernes spill og ter seg som om verdenskommunisten ikke skulle representere noen fare i det hele tatt.

Når Stålsett sitter ved roret, har jeg liten lyst til å være passasjer i båten. Og det kommer jeg antagelig til å ta konsekvensen av ved valget i høst.

Bonde, Ringsaker

Turene i Østerled

Av Jørgen Kildal Høve

Jeg sitter her opp ved Nordpolen med ringe forutsetninger til å delta i det pulserende liv blant kamerater av begge kjønn i det sydlige Norge. Kanskje kan det i visse tilfeller være en fordel. Man gjør seg sine egne tanker uten påvirkning av andre. I år, som i fjor og i fjorfor o.s.v. legges det opp til to turer i Østerled. Den ene går til Estland og den andre til St. Petersburg.

Så undres jeg, i likhet med en rekke andre: Hvorfor kan ikke Oddvar og Lage enes og slå sammen disse to turene. Man må bare erkjenne at det tynnes sterkt i rekkene, og deltaker-

ne på disse turene reduseres tilsvarende. Der skal avdukes en minneste utenfor St. Petersburg. Jeg er forvisset om at mange av dem som er med på turen til Estland svært gjerne ville ha vært tilstede under høytideligheten i Krasnoie Selo. Jeg er også forvisset om at mange av dem som eventuelt blir med til St.Petersburg også har et brennende ønske om å være tilstede i Estland.

Det var jo så mange som var begge steder. Ved å arrangere to turer, fratras disse mulighetene til å mimre på begge steder.

Jeg oppfordrer ovennevnte personer til å komme sammen for å komme til en fornuftig ordning. ●

NORGES VEG

I Nasjonal Samlings hovedorgan, «Fritt Folk» finner vi den 2. september 1939 følgende advarsel til det norske folk, skrevet av partiets fører, Vidkun Quisling:

(Dagen forut var verdenskrigen brutt ut)

Når dette skrives (30.-8.), er minst ti millioner mann mobilisert i Europa, men katastrofen er ennå ikke over oss.

Når dette leses, kan katastrofen være intrådt, men det kan også hende at det fremdeles forhandles med håp om en fredelig ordening.

I all denne usikkerhet og forvirring, og uansett hvad der enn må skje, står Nasjonal Samlings ideologiske grunnlag fast og våre mål urokkelige.

Kampen mellom den gamle verden som er i oppløsning, og den nye tid som bryter fram, kan ta hvilke former den vil - vi på vår side er klar over hvad kampen virkelig gjelder.

«Arbeiderbladet» tar feil, når det skriver 26. august at: «N.S. glemte å sadle om».

Det er intet hendt som skulle foranledigne noen forandring i vår orientering. Vi er ikke som Arbeiderpartiet og dets kollega Kommunistpartiet, noget internasjonalt revolusjonsparti, som følger internasjonale paroler fra Moskva, Amsterdam, New York og Mexico eller andre utenlandske sentraler.

Vi kjenner også bolsjevismen, og vi vet at ikke-angrepspakten med Tyskland ikke har forandret noget som helst i dens vesen og det endelige mål. Heller ikke forandrer den inngåtte pakt noget som helst i den kjensgjerning at Tyskland fortsatt er Europas bolverk mot kommunismen.

Vi tviler heller ikke på at tyskerne selv er fullt på det rene med disse fakta.

Moskvas verdensrevolusjonsarbeide fortsetter nå - med utsikten til krig mellom de andre europeiske stater mere intenst enn nogensinne.

Fremdeles er alle Moskvas seksjoner hele verden over i full virksomhet, og vi vet med sikkerhet, at kominterns arbeide i Europa nu konsentreres om Norden og særlig Norge.

Vi forstår også å trekke et skille mellom en ikke-angrepspakt for å nøytralisere en dødelig motstander, og demokratienes forsøk på å bruke bolsjevismen til militær likvidering av et stort germansk broderfolk, slik som de nesten fem måneder tryglet Moskva om.

Det som det nu gjelder for det norske folk er ikke den forbrødning i Marx som Arbeiderpartiets landsstyre med den av begivenhetene forvirrede regjering opfordrer til.

Det som det gjelder om - ikke bare for oss i Nasjonal Samling, men for hele det norske folk, - er å rense landet for partipolitikk og marxisme, og å skaffe Norge et nasjonalt riksstyre, som kan sikre landets nøytralitet og skape en ny samfundsordening i pakt med utviklingens krav.

Det som det fremdeles gjelder, er å skape orden i vårt eget hus. Det gjelder mer enn nogensinne å gjenreise den nasjonale ånd og å organisere folket til samarbeide etter de retningslinjer som Nasjonal Samling alltid har pekt på. V.Q.

Arbeiderpartiets forsvarsfiendtlige virksomhet ble trappet opp før tyskernes invasjon

Av førkrigsbefal

Gjennom 30-årene drev Det Norske Arbeiderparti sin fedrelandsløse agitasjon i militærleirer landet over.

Det er bittert å vite at partiet fikk fortsette sitt ødeleggesveser like frem til april dagene 1940, uten at Vidkun Quislings krav om beskyttelse av folkets hellige verdier ble hørt.

Tvert om: I månedene før tyskernes invasjon forsterket partiledelsen sin forsvarsfiendtlige agitasjon.

Det må ha vært i februar/mars 1940 jeg en dag fikk tilsendt bladet «Tillitsmannen», utgitt av Det Norske Arbeiderpartis forlag, Arbeidernes Opplysningsforbund. Nummeret ble opprinnelig trykket av Arbeidernes Aktietrykkeri i 1935. Dette var 5. opplag.

I bladet fant jeg følgende

opprop:

«Det Norske Arbeiderparti ser det som en av sine viktigste oppgaver å bekjempe militærvesenet og avsløre dets klassekarakter. Ved å påvirke den vernepliktige ungdom i og utenfor tjeneste, må militærvesenet gjøres uskikket som organ for den herskende klasse i dens kamp mot arbeidernes fremmarsj og som redskap ved avgjørelsen av mellomfolkelige tvistigheter. Gjennom all sin virksomhet vil partiet søke å skape en grunnfestet opinion til fordel for en fullstendig avskaffelse av alt militærvesen. Men så lenge det militære forsvar opprettholdes må partiet kreve at alle samfunnsklasser får den samme adgang til å ta del i og sette sitt preg på de militære institusjoner, så vel hær og marine som skytterlag. Partiets store mål er arbeiderklas-

sens frigjørelse fra kapitalismen gjennom virkeliggjørelsen av et sosialistisk samfunn. Dette mål kan partiet aldri gi opp. Om det skal lykkes å nå det ved fredelige midler, er et spørsmål som avgjøres ved kapitalistklassens egen kampmåte. Partiets antimilitære arbeide vil samle seg om følgende oppgaver.

1. Full avvepning og oppløsning av de hvite gardes.
2. Organiserte agitasjonsgrupper i hær og flåte.
3. Så lenge den herskende klasse opprettholder militærvesenet og de hvite gardes, dannes arbeidervern som forsvarsorganer.

Dette er utdrag av partiets og ungdomsfylkingens antimilitære retningslinjer og gir uttrykk for partiets og fylkingens standpunkt i dette spørsmål. Foruten agitasjonen for avvepning, som faller sammen med den alminnelige agitasjon forøvrig, har organisasjonene den oppgave å organisere antimilitære grupper i hær og flåte og i samarbeid med disse å drive et planmessig antimilitært arbeide. Blant soldater og matroser har man anledning til å utføre et fruktbringende agitasjonsarbeide hvis man bare evner å legge arbeidet til rette på en riktig måte. For en stor del har ungdomslagene hittil vært alene om dette viktige arbeide, men det er så viktig at også partiavdelingene må delta i det. Fra det antimilitære landsutvalg sendes hvert år før militærøvelsenes begynnelse, nødvendige instruksjoner for arbeidet. Dessuten sendes som agitasjonsmaterieell en spesiell soldatavis, antimilitære brosjyrer, sangbøker o.l.

Diktatoren Churchill... Forts. fra side 1

Scapa Flow for å avvente nærmere ordre i full krigsberedskap».

Dette forteller Knut Hagberg i sin bok: «Churchill», - 1945.

Slik bega det seg altså at Churchill ved en rask diktatorisk handling satte landet i full krigsberedskap umiddelbart før det ble trukket inn i krigen. «Takk for sin hensynsløse, ofte ulovlige forsering av rustningene hadde han sikret England. Ingen fiendtlig flåte våget å nærme seg den store øya».

Det er eiendommelig å tenke på at Hitler ble diktator på parlamentarisk basis, mens Churchill tok en ulovlig risk.

Det er nettopp Churchills diktatortype som berger verden. Det må innrøm-

mes. En type som griper til straks, - uten spørsmål i de vide og brede. Men da må man heller ikke kalle det demokrati. Det var et diktatur som berget England i 1.verdenskrig. Det vil ingen historiker våge å bestri-

de. Adolf Hitler berget Tyskland gjennom Versailles-traktaten. Hadde han latt det bero med det, ville han ha gjort seg u dødelig som landets store frelser.

Knut Hagberg uttaler til slutt:

«Churchill nektet å gi fra seg ledelsen av hele det koordinerte forsvarssystemet. Aldri i Englands parlamentariske historie har den utøvende makt vært i den grad konsentert på en manns hånd.»

Historiske fakta...

Forts. fra side 6

geleirene. Jeg er gammel nå, har ingen bihensyn å ta, og behøver derfor ikke å tie med sannheten. Fangebehandling etter freden i 1945 var under enhver kritikk. Blant hjemmefrontfolkene og polititroppene fra Sverige fantes det så mange uheldige elementer som vi alle sto mer eller mindre maktesløse overfor.»

Når det gjelder dommene, uttaler overlege Leikvam:

«Dommene var ikke sjelden parodiske og hårreisende. Jeg tenker blant annet på urettferdigheten mot front-søstrene og den kollektive dom over passive medlemmer av NS. Dessuten står det i flere dommer at det i skjerpene retning er tatt hensyn til at domfelte var en vel ansett og lovlydig person, som ved sitt plettfriske eksempel hadde forledet andre.

En rekke landssvikdømte fikk forlenget dommene fordi de hadde en plettfri vandel og fremsto som et eksempel for andre. Etterpå har jeg ofte tenkt på at en slik form for justis må skade rettsbevisstheten i et samfunn. Som generell karakteristikk vil jeg si at både motstandsfolk under krigen og de landssvikdømte som grupper var sosialt og samfunnsmessig veltilpassede mennesker, som også fant seg til rette i fengslet, i motsetning til de kriminelle, som samtidig ofte er asosiale. Jeg vil si at både blant motstandsfolk fra etterkrigstiden og blant de landssvikdømte fantes det mange dyktige og fremragende mennesker. Krigen og de politiske forhold førte at seierherrene ble helter, og taperne en pariakaste. For Norge som nasjon er det synd, og et betydelig tap at det ble slik.»

Dette oppsett er spesielt beregnet for historisk interessert ungdom, som et utgangspunkt for videre studier av denne epoke i vår nasjonale historie. ●

Mitt siste møte med Dietrich Hildisch

Fra Øyvor Hanssons dagbok

Øyvor Hansson, gift med general Halvor Hansson, (en av de mange NS-offiserer i 30-årene) grunnla i 1933, sammen med Kathrine Holter, NS-kvinnenes forening. I 1935 overtok hun landsledervervet etter Marie Irgens, og satt i denne stilling til hun ble avløst av Olga Bjoner i 1941. Fra 1942 til 1945 var Øyvor Hansson byråsjef i Sosialdepartementet.

Etter sin død i 1975 etterlot hun seg flere dagbøker, der vi i en av dem finner beretningen om hennes siste møte med Dietrich Hildisch, grunnleggeren og mangeårige leder av De-No-Fa.

Den lille fergebåten er ved sitt bestemmelsessted og jeg kravler meg møysommelig opp på det som engang var bryggen på Lille Oust. Trinnene er så gebrekkelige og mørkne at jeg nærer den alvorligste frykt for at krykkene mine skal gå igjennom, og at både de og jeg skal havne i vannet. Jeg beveger meg med den ytterste varsomhet og er omsider lettet og glad over å ha klart kunststykket å komme meg velberget på land.

Som jeg står der og hviler etter anstrengelsen, lar jeg minnet gli noen år tilbake i tiden - la oss si fem år - og jeg ser for meg bryggen som den var dengang i sin solide properhet, fullt verdig denne vidunderlige lille øya, som da under elskende hendes røkt og pleie lå der som en skjønnehetsåpenbaring - den vakreste blant alle fjordens vakre perler! Intet sted var der en slik overdådighet av de skjønneste markens blomster i uanet og ukjent størrelse og variasjon som på Lille-Oust, - intet sted ranket rosene seg frodigere i all sin purpurprakt langs velstelte hageganger og veier, - intet sted ble med større kjærlighet og forståelse naturen smeltet sammen med kulturen, og resultatet ble ett eventyr - en Edens hage -.

Men der kommer jo mannen, som med hendes flid skapte all denne overdådighet, tryllet den fram av nakne fjellet - friluftselseren og blomsterentusiasten par excellence - Dietrich Hildisch. Han har observert fergebåtenes ankomst og kommer så fort benene kan bære ham nedover veien fra «Kråkholmen».

Det magre, innsunkne ansiktet lyser av glede og godhet - det skinner omkapp med junisolen som stråler fra dypblå, høy himmel. Hva bryr han seg vel om, at han ser ut som en «fille-Frans» - i antrekk like defekt som bryggen og hagegangene og ellers alt som menneskelig ondskap har kunnet ødelegge for ham? Mishandlet på legeme og sjel, - bestjålet for alt inntil sin personlige garderobe, - beløyet og forhånet, - hva teller det? Han er på sin elskede øy, han er hjemme, han føler det som er han kommet inn i himmelen - han takker Gud av et ydmykt hjerte...

I dag er jeg atter hos vår venn derute - for siste gang. For to dager siden sovnet han inn, stille og umerkelig - lykkelig -. Jeg legger noen blomster på hans leie, der han hviler i opphøyet ro. Hans ansikt er fylt av den fred som overgår all forstand, - det forteller om eventyret som har hendt ham - nå er han i himmelen...

Minnene strømmer igjen inn på meg - påtrengende og ubarmhjertig. En dag for ikke så mange måneder siden satt han ved mitt leie, på sykehuset. Hans ansikt bar ikke preg av noen ro den gangen, det var fylt av sorg og den dypeste forakt, - forakt for «ormeyngelen», som han kalte den.

Han satt og berettet sin historie etter at «frigjøringen» kom, fortalte om den vanvittige jakten på uskyldige mennesker, - om hvorledes hans arrestasjon foregikk. - Men skjer slikt i Norge? Villdyr, som driver den 78-årige «grand signeur»

bort fra sin hustru, «gode» nordmenn, som bokstavelig talt trekker ham etter hårene opp på et lastebilplan, mens hans elskede gamle hustru blir liggende bevisstløs på marken uten å bli tatt hånd om! Under en hylende mengdes jubel og ufysiske tilrop kjøres han slik gjennom byens gater - til spott og spe. Hva følte han så under alt dette? Jo, han følte sin gode samvittighets pakt med Gud som gav ham krefte til å bære alt med løftet hode! Hans ord til meg lød: «Det var jo for intet å regne dette, mot hva vår Frelser måtte lide for oss.»

Han fortalte meg videre om det vakre hjemmet sitt på Drammensveien, som ble plyndret og jevnet med jorden, - om sin tyskfødte hustru som ble ranet for alt (hun var ikke medlem av NS og hadde særeie), for mann, barn, hjem og ellers alt sitt gods og gull - hun var meget rik - og som døde i den største elendighet etter at selv gravstedet var blitt dem fratatt! Og sin eneste sønn, som omkom etter en 8 timers appell på Ilebu og hvis lik ble puttet i en sekk, lagt på et lasteplan og kjørt vekk. Om sin eneste datter som nådeløst ble revet bort fra sine tre små barn og fengslet, - den minste var da 9 - ni - måneder gammel!

Men det som gikk aller hardest inn på ham, var allikevel hvorledes man hadde behandlet hans avdøde datters urne! Hun døde i 1928, og hennes død hadde vært det hardeste slag for ham. Hun var så god, så menneskekjærlig, hun hadde valgt sykepleien som sin livsgjerning og ville ofre seg for fatige tuberkuløse på lands-

bygden. Derfor ba hun sin far om å undersøke hvor hun trengtes best, hvilket han også gjorde. Det viste seg at der i Solør var bygder som var særlig hårdt rammet av denne lumske pest, og der kjøpte han en eiendom til datteren, - hvor hun så slå seg ned og begynte sitt barmhjertighetsarbeid. Det varte bare noen få år - så ble hun selv smittet, fikk galopperende tæring som tok hennes liv. Dette skjedde som sagt i 1928, - men selv hennes urne måtte fjernes fra sin monter på Krematoriet!

Hans beretning sank dypt inn i meg og tente følelser som et menneske ikke bør eie. Jeg var aldri før hevn-gjerrig, men jeg er redd jeg ble det under disse betroulser som ble gjort meg. Her satt en av Norges første foregangsmenn, dr. ingeniør honoris causa - æresdoktoren ved Aaschens Universitet - grunnleggeren og stifteren, den mangeårige leder av De Nordiske Fabriker - De-No-Fa, bedriften som tilfører landet vårt millioner på millioner i faste, sikre og varige inntekter, - geniet, menneskevennen, musiker og blomsterentusiast Dietrich Hildisch - ribbet til skinnen for sin politiske overbevisnings skyld!

Man ga seg ikke før han hadde gitt livet, og det ble ham således ikke forundt å få gjennomført sitt faste forsett om å kaste hansken til de menn som jaget ham som fredløst villt, like inn i døden.

Det er vi, hans venner, som i dag har denne krevende oppgave! ●

«Falt ved sin kanon»

En legionsrapport om 14-kompanis innsats foran Leningrad

Den 21. januar 1943 settes tropp *Haug* i marsj til Mga. Ved 17-tiden den 22. januar ankom troppen til hovedkamplinjen. (H.K.L.) Gikk i beredskapsstilling ca. 1 km. bak egen H.K.L. Den 25. om morgenen ble Strm. *Grøtte* såret i ryggen av granatsplint og sendt bakover. Den 26. kl. 07.00 høyeste allarmberedskap som varte til utpå kvelden. Den ene kanon ble brakt i stilling ca. 200 meter til høyre for Burmastrasse. Denne tilhørte *Uscha. Thomle*, den andre kanon (*Wentzel-Larsen*) fulgte eget infanteri som om natten gikk til motangrep. Det ble ikke skutt med kanonene om natten. - Russerne hadde laget en kile inn i det tyske infanteri. *Thomles* kanon ble plasert ved kilens framste punkt, mens *Wentzel-Larsens* kanon fulgte det tyske infanteri som angrep kilens venstre side. Den 27. i grålysningen gikk russerne til storangrep med infanteri over hele avsnittet. *Wentzel-Larsens* kanon lå da ved jernbanelegemet. *Thomles* kanon var blitt flyttet i løpet av natten i forkant av kilen, ca. 300 meter ut til høyre for Burmastrasse og 4-500 meter bak egen H.K.L. Den 26. ble Rttf. *Lindhagen* såret og sendt bakover. Ved 10.00-tiden den 27. kom der 3 pansere og 1 traktor i avsnittet ved *Wentzel-Larsens* kanon. På 800 meters hold skjøt laget med Strm. *Hagen* som forsteskytter en av panserne (T 34), som ble stående i

Ved Bjørn Ø.

skogkanten og brenne. Traktoren som også ble skutt i brann, ble stående på jernbanelegemet.

Resultatet kunne tydelig ses i kikkert. Panseren ble truffet av 3- og traktoren av 1 granet. Da skytefeltet i skogen var så smalt, lyktes det de to gjenværende pansere å slippe inn på den andre siden og inn i russernes egen kile. Hele dagen gikk russernes infanteri til angrep i samme retning, og bød derfor på gode mål for kanonen og et av våre maskingeværere. Det ble i løpet av dagen skutt ca. 60 sprenggranatar og ca. 3000 maskingeværskudd, alt på direkte mål. Fiendens tap anslås til ca. 200 mann, døde og sårede. Ved 15-tiden kom 2 pansere i langsomt tempo i retning av *Thomles* kanon og passerte det 25 meter brede skytefeltet. Det var på forhånd kommet melding om pansere, og Rttf. *Ulfski*, som var 1. skytter, fikk to fulltreffere på den ene panseren som brente opp. Den andre fikk 6 fulltreffere men kom seg allikevel inn i skogen. Begge var typen T. 34. Holdet var ca. 800 meter. Etter panserne kom infanteriet, som ble bekjempet med sprenggranater og sprenggeværere. Det ble skutt 45 sprenggranater og ca. 1200 maskingeværskudd, alt mot direkte mål. Russerne hadde omtrent 50 falne og sårede.

Ved 16.00-tiden kom det

ordre at skytingen fra begge våre kanoner og maskingevær måtte innstille av hensyn til egne tropper som skulle gå til motangrep. Den 28. i grålysningen gjentok det samme seg med hensyn til infanteriet, men da kom det ingen pansere. Russerne forsøkte imidlertid å bringe 2 Pak-kanoner i stilling ved jernbanelinjen, men begge to med besetninger ble tilintetgjort av kanon *Wentzel-Larsen*. Virksomheten fra russernes side var betydelig mindre slik at resultatene kan settes til 50 mann døde og sårede. Egne tap var 2 sårede, *Schtz Kvale* ved *Wentzel-Larsens* kanon og *Schtz. Løseth* ved *Thomles*. Begge ble brakt bakover. Den 29. øket det russiske artilleri i heftighet. Begge våre kanoner fortsatte å skyte på artillerimål som ble ferre og ferre. Ved 14.00-tiden falt *Uscha. Thomle* på sin post ved kanonen. Strm. *Ulfski* overtok som kanonkommandør, og Strm. *E. Johansen* som 1. skytter.

Den 30. øket russernes granatild ytterligere og «Stalinorgelet» var i virksomhet det meste av dagen. *Schtz. Rovik* falt ved 12.00-tiden, og ved 15.00-tiden traff en russisk granat en ansamling T-miner. Disse eksploderte og *Oscha. Haug*, Strm. *Dramstad* og *Støa* ble såret. Alle 3 kom bakover og *Wentzel-Larsen* overtok troppen. Det var lite å skyte på den dagen, og om kvelden ble nordmennene avløst. Vi ble liggende i beredskapsstilling. Den 31. ble Strm. *E. Johansen* såret og sendt bakover. Samme kveld kom en forsterkning på 3 mann.

Den 1. februar ble Strm. *Lier* såret, men han ble ved troppen. Hollenderne hadde overtatt våre stillinger og kanoner.

Den 9. februar overtok de gjenværende 5 mann den ene kanon. Disse 5 var *Uschah. Wentzel-Larsen*,

Minneord om Hartvig W. Dannevig

I Sørlandets største dagsavis: «Fædrelandsvennen», finner vi følgende minneord om NS-veteranen fra 1933, Hartvig Dannevig:

Kysthistorikeren, forfatteren og statsstipendiaten Hartvig W. Dannevig, Hisøy, har plutselig vandret bort. Han har kastet ankeret i sin egen «siste havn».

Det er ikke mer enn en drøy måned siden jeg hadde en større omtale av ham i *Fædrelandsvennen* i forbindelse med at han fylte 80 år. Nå er han altså borte. Det er vanskelig å tro og forstå. For meg personlig er hans bortgang noe mer enn et tap av en historiker- og forfatterkollega. Han var min gode venn. Vi delte nemlig mange av de samme interesse vedrørende kystkultur og gamle skipsvrak. De siste årene var han fysisk sterkt hemmet. Etter et langt og virksomt arbeidsliv i forskningens tjeneste ble han rammet av et alvorlig slag i 1995. Det slo ham fullstendig ut. Han mistet både tale- og skriveevnen. Afasi heter det på fagspråket. Men Hartvig var ikke den som gav opp i motgangens stormpiskede vindkast. Selv om sykdomsbildet så temmelig håpløst ut, besluttet han å reise seg. Gjenreise

sine ødelagte sanser og rehabiliterer seg selv.

Det ambisiøse målet var å bli tilnærmet slik han var før slaget. De fleste ville muligens ha avfunnet seg med sin traurige skjebne. Men ikke Hartvig. Med imponerende viljestyrke gjør han løst på oppgaven. Han ikke bare ønsket å bli den samme som før. Han ville det med hele sin vilje. Koste hva det ville av enorme anstrengelser, motgang og muligens skuffelser. Han var den rette personen til å makte denne kjempemessige utfordringen.

Det er få mennesker jeg kjenner som jeg vil karakterisere som en hardhaus. Men det var Hartvig. Han var utstyrt med et utrolig pågangsmot og viljestyrke. Dessuten var han ustoppelig når han først hadde satt seg noe i hodet. Han klarte den formidable oppgaven å bli tilnærmet den samme som før. Ved hjelp av en dyktig logoped klarte han å gjenvinne den tapte taleevnen, og etter hvert også skriveevnen. Så kom ideen om å

Forts. side 9 ➔

Rttf. *Børresen*, Strm. *Krogh*, Strm. *Sevaldsen* og *Schtz. Oldertrøen*. Kanonen hadde tatt stilling ca. 300 meter til venstre for jernbanelegemet. Den 13. februar kl. 16.00 begynte russerne et nytt angrep med panser og infanteri. I kanonens avsnitt kom ingen panser. Det ble skutt med sprenggranater på det fiendtlige infanteri. På høyde med kanonen ble det demmet opp for angrepet. *Uscha. Wentzel-Larsen* ble såret, og ved 08.00-tiden brakt bakover. Strm. *Krogh* overtok kommandoen. Russerne gikk stadig på, og vi fikk anledning til å gjøre bruk av sprenggranater. Den 16. februar ble vi lagt tilba-

ke som reserve. Den 17. februar var det høyeste allarmberedskap, og den 18. var vi atter framme ved kanonen og var med på å slå tilbake et kraftig russisk angrep. Der ble tatt mange fanger. Den 19. februar etter stillingsveksel, denne gang ca. 2 km. til venstre i H.K.L. Det var rolig til den 22. februar da angrepene begynte igjen. Den 23. februar kl. 12.00 skjøt Rttf. *Børresen* med sitt maskingevær ned et 2 motors russisk bombeffly. Den 14. februar ble samtlige gjenværende nordmenn avløst og sattes påfølgende natt i marsj til Krassnoe Sselo, hvor de ankom den 26. februar.

Minneord om Hartvig... Forts. fra side 8

skrive en bok om sine opplevelser under behandlingstiden, rekonvalesenttiden og rehabiliteringsprosessen. Besjelet av en imponerende viljestyrke mestret han denne tunge og vanskelige oppgaven. Det ble en sterk fremstilling. Forhåpentlig vil den bli utgitt. På mange måter er den nøkterne fortellingen blitt en lærebok om hvordan man skal behandle slagpasienter.

I egenskap av journalist har jeg i om lag 40 år hatt mye med Hartvig å gjøre. Særlig i forbindelse med hans 12 bokutgivelser. Samtlige bøker var preget av hans nitide forskerinn-sats.

Det gikk uheldigvis en nemesis gjennom hans liv. Under krigen ble han medlem av NS og gikk inn i

Statpolitiet. I ettertid så han ikke på alle sine handlinger i denne polititjenesten med særlig glede. Han gav åpent til kjenne at han begikk mange stygge tabber overfor sine landsmenn om han angret bittert på. Denne mørklagte delen av fortiden la utvilsomt en demper på hans utfoldelse i samfunns-livet, og bevirket at han heller ikke fikk den anerkjen-nelse han fortjente. La nå dette være glemt.

Hartvig var beskjeden i all sin ferd, men for meg var han en interessant person og en hyggelig samtalepartner. Hans store innsats ved å bringe den sørlandske kyst-kulturen fram i lyset, vil for all fremtid bli stående som en ruvende bauta. Hans livs-verk vil fortsatt leve.

Kristen Taraldsen

Hartvig

Vi er mange som takker journalist Kristen Taraldsen for hans vakre, sanne og modige ord om Hartvig.

Det er riktig som Taraldsen skriver: Hartvig var en hardhaus, også som statspolitimann.

Men som Hartvig så ofte ga uttrykk for: Det var bare slik, ikke bare i vår leir, men også i motstandsleiren. Det var krig, og handlingene den gang kan i fredstid synes vanvittige.

Hartvig Dannevig var 1933-veteran, og vi hans venner, vil alltid minne og ære ham for hva han var for oss i gode og onde år.

UF-1941.

St. Petersburg

Turen 1998

4. tur inkluderer, flyreisene, hotelloppholdet med full pensjon, 6 turer i byen med omland og med norsk talende guide. Se byen og kampområdene.

Møt venner!

Oddvar H.

HAGLEBU

Søndag 22. aug. kl. 13.00

vil Rolv Olsen orientere om trefningen her den 26. april 1945, sett med skijegernes øyne. Trefningen var den eneste i Norge med nordmenn på begge sider.

Diskusjon - Fremmøte ved bautaen, Grantangen.

Komitéen

Vrimmel av feil i handelsflåtens krigshistorie:

Krigsseilerne vil ha en sannferdig skildring av krigen til sjøss

En tidligere båtsmann i handelsflåten, som opplevet krigens grusomheter i konvoifart på Atlanteren, skriver til oss og roser TV-serien om krigen til sjøss, som ble sendt de første ukene av mai.

- Det vi fikk se var virkeligheten, sier han i brevet, - og reportasjen var heldigvis fri for fantasier og heldedyrkelse som er vanlig i slike serier. Dette skyldes først og fremst at sjøfolk som selv var med på det hele fikk kommentere bildene som ble vist, og ikke brautende «hjemmesittere».

Brevskriveren viser til viktigheten av en rett og sannferdig skildring av krigsårene og norsk okkupasjonshistorie, noe som må gjelde begge sider.

- Det er gått langt over 50 år siden hendelsene, skriver krigsseileren, - og det er nå på tide at vi setter oss ned sammen og blir enige om det vesentlige.

Om bøkene som gjelder handelsflåtens innsats under krigen skriver han:

- I flere av bøkene vrimler det av feil, og mange av dem har ingen verdi i korrekt historisk sammenheng.

Som et eksempel nevner han Peder Kr. Nilsens bok: «SS Ravnefjell» som kom ut i begynnelsen av 70-årene og ble folkelesning. - Det er en skam, skriver han, at boken ble nyttet i samtids-historie på skolene og fikk førsteplass på bibliotekene.

Først ved en nærmere gjennomlesning ble interesserte i handelsflåtens innsats under krigen klar over forfatterens overdrivelser.

En av dem, Oddvar Nordeide, - den mest kyndige i krigsseilerens historie, skriver i en anmeldelse av boken:

«Har ikke forfatteren satt

tingene noe på spissen, er ikke skipstapene gjort større enn de virkelig var, levnes ikke besetningene en mindre sjanse enn de virkelig hadde?»

Og Oddvar Nordeide beskriver noen av feilene i boken:

På side 52 skriver forfatteren: - Oppover i Nord-Atlanteren blir været stadig dårligere og angrepene blir hyppigere. Nå forsøker de seg også midt på dagen. Sender torpedoene inn i konvoien i 45 graders vinkel fra lang avstand. En Wilhelmsenbåt får en treff og går ned på noen minutter -.

Dette skjedde i en konvoi som gikk ut fra Freetown i begynnelsen av april 1941, men det er en kjensgjerning at ingen Wilhelmsenbåt gikk tapt i det tidsrommet.

På side 126 beretter forfatteren fra en konvoiferd fra England julaften 1942.

Om skipperen som sier: - Slapp av, på selve julaften vil de ikke angripe oss» -.

Og det heter videre: - Straks etter kom det første smellet ganske nær. Skipet som er angrepet brenner som et St. Hansbål. «Jammen angrep de oss på julaften», sier skipperen som er både skuffet og fortørnet. - Oppgaver viser at det ikke ble torpedert noe skip i Nord-Atlanteren i dagene 22.- 26. desember.

Konvoien (ONS.154) hadde de første tap tidlig 27. desember.

Forfatteren skriver videre om et norsk tankskip, de kalte det «God jul», som ble torpedert: - jeg snur meg og ser akterut på styrbord. Der ligger «God Jul» og vrir seg i de siste krampetrekninger, før hun forsvinner for godt. To torpedoer har hun fått, og varmen står himmelhøyt over skipet. Havet lukker

seg barmhjertig over vraket og mennesker. Gamle «James Hawson» som har hatt posisjon bakerst i konvoien, en tankskipskolonne, rykker frem en plass for hvert skip foran som blir senket. Før nattens angrep er omme ligger hun på lederplass. De fire andre skipene i kolonnen er alle gått ned -.

I virkeligheten gikk intet norsk tankskip tapt, og det er bare kjent av to tankskip i ONS. 154 ble torpedert. Det britiske «Scotish Heather» ble torpedert av U2255 om kvelden 28. desember, men sank ikke og ble innbragt til Clyde. Det belgiske «President Fracui» ble torpedert av U2255 om kvelden 28. desember, fortsatte og ble først stoppet av en ny torpedo fra samme Ubåt i 8-tiden, om morgenen etter og deretter senket av en torpedo fra en annen ubåt to timer senere. I alt ble det skutt 8 torpedoer mot fartøyet.

Forfatteren berette fra denne konvoi om det norske skipet «Norse King»: - Men en av skutene finner vi ikke, nemlig «Norse King» som hadde overtatt som redningsskip. Ingen får noen gang vite hvordan det foregikk, men i hvert fall var skipet gått ned med hele mannskapet, og alle som kunne fortelle noe -. Som det fremgår av Birger Dannevigs bok «Skip og menn» ble «Norse King» torpedert 28. desember, og mannskapet ble tatt ombord i et eskortefartøy. Men «Norse King» sank ikke og mannskapet gikk ombord igjen og forsøkte å bringe skipet til Azorene, med det triste resultat at alle omkom. Det må være klart at ingen eventuelt reddede fra andre skip ble satt ombord i «Norse King»..»

Edderkoppkulturen ... *Forts. fra side 1*

vedkommende etter landets egne lover har statsborgerskap. I Danmark, hvor det som ovenfor nevnt ble gjennomført konfiskasjon av tysk privateiendom, ble personer med dobbelt statsborgerskap unntatt fra konfiskasjonsbestemmelsene.

I Norge tok den unge juristen Jens Christian Hauge fatt på arbeidet med å bygge opp konfiskasjonsmyndigheten, Erstatningsdirektoratet, som dette direktoratets første sjef. Hauge var (etter eget utsagn) Milorgs øverste leder fra 1943 og den drivende kraft bak omorganiseringen som førte til etableringen av Hjemmefrontens sentralledelse rundt årsskiftet 1944/45, hvor han sammen med et par-tre kamerater utgjorde den daglige ledelse, det såkalte Hjulet. Fra våren 1944 var Hauge dessuten medlem av Hjemmefrontens juridiske utvalg, som i det vesentlige beskjef seg med å utarbeide forslag til provisoriske anordninger som skulle oppheve eller endre eksisterende norske lover. Disse anordningene ble så utstedt av Kongen i statsråd i London, angivelig med hjemmel i Elverumsfullmakten. I et juridisk underutvalg til revisjon av okkupasjonslovgivningen satt bl.a. Andreas Schei (senere ekspedisjonssj. i Justisdep., deretter høyesterettsdommer og til sist Norges første sivilombudsmann) og Henrik Bahr (dav. byråsjef i Justisdep.). Andreas Schei hadde sammen med Carl Platou (dav. eksp.sj. Justisdep.) også plass i et underutvalg som kom med forslag om organisering av departementene etter krigen. I krigens siste måneder ble det videre knyttet nære personlige forbindelser mellom Hauge og høyesterettsjustitiarius Paal Berg, som fremsto som Hjemmefrontens offisielle leder. Etter Einar Gerhardss tilbakekomst og senere valg til statsminister ble Hauge hans personlige sek-

retær og fortrolige rådgiver. I den første rene Arbeiderpartiregjering etter krigen ble Hauge forsvarsminister. I 1955 var han en kort tid justisminister.

Det siste krigsåret fremsette Hjemmefronten mange forslag om endringer såvel i straffeloven som i straffeprosesslovgivningen. Et av forslagene gikk ut på å innføre en ny type straff, nemlig tap av norsk statsborgerrett. I London støtte dette forslaget på betenkeligheter såvel av folkerettslig som av praktisk art og Londonregjeringen utferdiget ingen provisorisk anordning med det ønskede innhold.

Men den tankegang som lå bak Hjemmefrontens forslag var ingenlunde oppgitt. Den 1. august 1945 opplyser daværende byråsjef i Justisdepartementets lovavdeling, Finn Hiortøy, i et håndskrevet notat at ekspedisjonssjefen i Politivdelingen, E.R. Rognlien har meddelt at statsråden ønsker utferdiget forslag til provisorisk anordning om endring av statsborgerlovgivningen. Hiortøy fremsatte også et slikt forslag i det nevnte notatet, men dette forslaget innebar ingen endringer i statsborgerrettighetene til norskfødte borgere. Forslaget falt ikke i smak hos oppdragsgiveren, som neppe var ministeren, idet denne bare satte sine initialer på notatet som tegn på at han hadde sett det.

Justisminister Cappelen hadde selv en fortid som medlem av Hjemmefrontens ledelse, men merkelig nok later det til at verken ministeren, Platou (Justisdepartementets øverste embetsmann), Bahr (ekspedisjonssjef for lovavdelingen) eller Schei (ekspedisjonssjef, muligens overordnet 3. sivilkontor hvor statsborgerloven faglig sett hørte hjemme) følte seg kallet til å gi ordre om noe utredningsarbeid om spørsmålet. Et maskinskrevet ark uten datering og signering angir noe senere hvilke endringer

i statsborgerloven som ønskes gjennomført. Fratakelse av statsborgerskapet for personer med norsk og tysk statsborgerskap - vesentlig norske tyskgifte kvinner - var her angitt blant ønskemålene.

Etter å ha fått rede på oppdragsgiverens ønskemål, ba Carl Platou om at lovavdelingen måtte få mer tid til å vurdere spørsmålet. Men nå krevde ministeren i en påtegning at saken skulle påskyndes. Det tjener Finn Hiortøy til ære at han ikke befattet seg med saken etter at hans første notat var blitt vraket. Det faglig ansvarlige kontor, 3. sivilkontor, ble ikke konsultert. Oppdraget med å finne juridiske formuleringer for de ønskede endringer gikk til duoen Gunder Egge/Carl Stabel, som skrev de nødvendige notater. Deres arbeid ble bifalt, og i regjeringskonferanse 14. august ble forslaget fremmet og enstemmig tiltrådt av Regjeringen Gerhardss medlemmer. Den 17. august 1945 ble den provisoriske anordningen fremlagt for Kongen for underskrift, og dermed var det foretatt omfattende og sterkt kvinnediskriminerende endringer i den norske statsborgerlovgivningen.

Da Stortingets protokollkomite i 1946 gjennomgikk de provisoriske anordninger som var blitt gitt, fant den det «meget tvilsomt» at bestemmelser av denne karakter kunne gis som provisorisk anordning. Men i 1955 ble såvel anordningen som dens konsekvenser godkjent av Høyesterett. Dommen ble utformet av Andreas Schei (RT 1955 s.439 og flg.). Heldigvis står mindretallets (Bergers) votum som et verdig monument over flertallets brudd med såvel Grunnloven som alminnelig anerkjente folkerettsprinsipper.

Om hva var så konsekvensene av den provisoriske anordningen? Her skal vi bare se på en enkelt sak, men eksemplene er mange:

Solveig G. fra Haugesund var datter av en norsk kjøpmann som drev sildeeksport

på Tyskland. Solveig arbeidet i forretningen, og etter farens død i 1937 drev hun videre sammen med moren, som var tyskfødt. Under krigen ble Solveig glad i en tysker og overveide ekteskap. Da hun hadde vesentlig formue, søkte hun først råd hos advokat og fikk til svar at det var ingen som helst risiko for problemer, idet Solveig ville ha sitt norske statsborgerskap i behold også etter ekteskapet. Både hun og hennes familie var hederlige i enhver henseende og det var intet å utsette på deres nasjonale holdning. Paret giftet seg og fikk en sønn. Våren 1945 falt Solveigs ektemann i krigen slik at hun var enke da freden kom. Da kom også Erstatningsdirektoratets folk og beslagla alle Solveigs eiendeler, til og med møblene. Gangklærne fikk hun allernådigst beholde. Det var ikke bare Solveig selv som ble rammet. Hennes to år gamle sønn hadde fått fødselsdagsgaver og julegaver med i alt 600 kroner som sto på bankbok i hans navn. Også denne «fiendeeiendom» la Erstatningsdirektoratet beslag på. Beslaget ble opprettholdt i alle rettsinstanser. Den endelige avgjørelse falt i 1955.

Ikke nok med at Solveig ble fratatt alle sine eiendeler. Som fiendtlig statsborger ble hun også fratatt retten til å bo i sitt fødeland. I USA fant hun et fristed, og der bor hun fremdeles.

Den skånselløse kampen mot enker og farløse barn påførte ofrene skader som aldri kan leges. Det er et trist faktum. Men for den som er interessert i å finne årsaken til at vi nå sitter opp til halven i offentlig fiksekultur og svart privatøkonomi er kampens seierherrer av større interesse. Frigjøringsdagens massive overgrep mot forsvarsløse kvinner skyldtes angivelig «folkets raseri». Senere forskning har vist at det tyske folks raseri under Krystallnatten var meget velorganisert. Spørsmålet er om det skyldes tilfeldigheter at det norske

raseriet tilsynelatende var mindre i distrikter der Hjemmefrontens organisasjon sto svakt. Svaret på dette og mange andre spørsmål ligger på historiens mørkeloft, skjult under tykke lag av spindelvev.

Spindelvev har selvsagt også en opprinnelse og en funksjon. Det er kunstferdige nettverk som edderkoppene skaper med sin egen kropp og som tjener som dødsfeller såvel for inntrengere som for de insektene som edderkoppene lever av. Hele tiden lager nye generasjoner av edderkopper stadig nye nettverk.

Mange av oss som er født etter krigen har hatt vanskelig for å forstå norske myndigheters uvilje mot å gi tyskgifte kvinner tilbake det norske statsborgerskapet om andre utenlandskgifte har fått uten videre dikkedarer i forbindelse med gjennomføring av internasjonal og nasjonal likestillingspolitikk. En gjennomgang av materiale fra Erstatningsdirektoratets arkiver vil antakelig gjøre det lettere å forstå at det er både juridiske og økonomiske, men ikke minst personrelaterte grunner til denne uviljen. Kanskje kan en slik gjennomgang også bidra til å forstå hva Ronald Bye refererer til når han snakker om kameraderikulturen, ikke bare i Arbeiderpartiet, men i hele etterkrigstidens samfunns- liv.

De store samfunnsedderkoppene bruker ikke sin tid til å installere boblebadekar eller holde vaffelkakeselskaper. De bygger opp etterretningsapparatet og byråkratier og utpeker sine venner til nøkkelstillinger i domstolene, på universitetene og i de politiske partiene. De skriver lovtekster og forskrifter som tjener deres evinnelige maktbegjær og deres samarbeidspartneres økonomiske interesser (og bare småedderkopper som Arve Johnsen skryter av det etterpå). De virkelige edderkoppene sitter i skjul mens de trekker i trådene. Når de

Edderkoppkulturen ... Forts. fra side 10

værer fare, forsvinner de kløktige edderkoppene ned i en sprekk mens fluer og andre insekter som allerede sitter i nettet blir ofre i rengjøringsprosessen. Slik havner de rene ubetydeligheter under offentlighetens nådeløse søkelys mens media kappes om å rose seg selv og hverandre for hvor flinke de er til å rydde opp. Under Den Store Enigheten, ligger

det grumsede underlaget som Guri Hjeltnes såvidt har pirket borti i sin bok om avisoppjøret, og enhver redaktør vet hva det absolutt ikke lønner seg å skrive om. Men årets bøker bærer bud om at det ulmer i krefter som mener tiden kan være inne til å foreta en virkelig storrengjøring. Kanskje kampen mot edderkoppkulturen kan bli 1990-årenes store sak.

55 år siden Gryllefjord ... Forts. fra side 12

Den andre traff i vannlinjen forut og vannet fosses inn. Odd Olsen ble drept momentant. Ingvald Pedersen som sto og skjenket seg kaffe, ble hardt skadd i ryggen og låret. Likevel prøvde han å tette hullet i båten med et ullteppe. Forgjeves. Ingvald Pedersen døde dagen etter av blodtapet. Skøyta gikk raskt ned. Det ville bare være minutter om å gjøre før den sank for godt. Femti meter unna lå ubåten og fulgte med uten å foreta seg noe. Så ség den bort. Nå ble «Gyda» det eneste håp. Det var noen spennende sekunder før de så reaksjoner der ombord. Hjelpen kom i rett tid. Ikke lenge etterpå gikk «Frøy» ned. Da mørket falt på lå ni døde fiskere inne på Pederbrygga. Fem var hardt skadet. «Skreien» var savnet. Det var fasit så langt etter ubåtens herjinger noen minutter ute på havet.

En uke etter dramaet ble de døde begravet fra en fullsatt kirke. Listen med døde var nå kommet opp i 17 navn, for de sju fra «Skreien» ble regnet som skutt eller druknet. Dagen etter begravelsen kom en ny og oppskakende melding. «Skreien» var blitt funnet drivende utenfor Grøtøy i Nord-Troms, tom og forlatt. Den hadde da drevet 100 kilometer nordover. Det var tydelig at «Skreien» var blitt forlatt i stor hast. Det var ingen tegn til kamp ombord - ei heller noen beskjed om hva som kunne ha vederfart mannskapet, likevel steg håpet. Flere og flere ble mer og mer overbevist om at ubåten hadde tatt dem ombord. Men hvor var de? Etter hvert kom det for dagen at en annen båt, hadde plukket ombord en ungdom som lå og drev i sjøen like vel ubåten - uten at den gjorde mine til å hjelpe. Den unge mannen var russer. Biter av en granat med skrift på, ble også funnet. Det var russisk. Sannheten var bitter: En alliert ubåt hadde skutt på og drept uskyldige fiskere! For de etterlatte ble det en vanskelig tid. Flere hadde mistet forsørgerne. Hvordan skulle de livberge seg nå? Det gikk på et vis. Folk var snille og ga av det de hadde. Flere innsamlinger ble også gjennomført.

Hvem og hvorfor?
Hvem og hvorfor ble stående ubesvart. Var det en tysk ubåt? Men hvorfor skulle den skyte på uskyldige fiskere? Tyskerne som nok var vel underrettet, ville ha det til at det var en russisk båt. Men russerne var da allierte, og de ville da ikke finne på noe slikt? Spørsmålene var mange, svarene få.

Men ingen ville gå ut på det beste fiskefeltet mer, Tyskerne truet og ba, men ingen ting hjalp, Svensgrunnen fikk ligge i fred til krigen var over.

Et postkort med håp

Noen dager etter 2-årsdagen for dramaet, er det kø utenfor postkontoret i Gryllefjord. Grunnen er et enkelt, lite postkort fra en kvinnelig, finsk journalist. Hun hadde vært i kontakt med mannskapet på «Skreien» i en interneringsleir i Sovjet. Hun lovet dem å skrive og si fra at de nok skulle komme hjem igjen!

Mai 1945 kom, og med den våren og freden. Men ville de internerte komme?

En måned senere ble det bekreftet.

Tidlig en morgen dro folk kjensel på en kar som ble satt i land fra en skøyte. Han var alt krabbet til køys på pensjonatet, da det gikk opp for folk hvem det var. Rasmus Johansen, yngstemann på «Skreien», og den eneste ombord som ikke var fra yttersiden av Senja, men Laukhella - ei lita grend ved Finnsnesrenna.

Om han hadde tenkt å sove, var det umulig nå. Han måtte forklare. Dessverre visste han ikke så mye om de andre. Noen skikkelig forklaring hvorfor de ble skutt på og internert, hadde han heller ikke. Selv hadde han av kjedsomhet gått inn i hæren som radiomann og vært på flere oppdrag i Finnmark under krigen.

Ett helt år skulle gå før tre andre overlevende fikk begynne på hjemturen. De tre andre var avgått ved døden i Sovjet. Den 19. april 1946 kunne de tre begynne på den lange reisen hjem. 28. mai var de kommet til Åbo. Der ble de satt ombord i ferga til Sverige uten pass og uten penger. Fremme i Stockholm ble de puttet i fengsel til identiteten var undersøkt. Etter et par dager bar det rett til Oslo. Noen dagers hvile der, og de tre kunne begynne på turen nordover.

Da båten la til kaia i Gryl-

BOKTJENESTEN
POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO

..... eks. Inger Cesilie Stridsklev: «**M/S Theklas Forlis**» kr. 218,-
..... eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Innbundet) . kr. 285,-
..... eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Heftet) kr. 150,-
..... eks. Odd Melsom: **På nasjonal uriaspost** kr. 50,-
..... eks. Knut Steenstrup: **Dilemma** kr. 50,-
..... eks. Sundra Sand: **Hva er Kristen Samling?** kr. 5,-
..... eks. Sundra Sand: **Noen enindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager** kr. 5,-
..... eks. Roald A. Nielsen: "**Solbris Ohoil**" kr. 50,-
..... eks. Anna Kientopf: **Det fredsfjendtlige trauma** kr 50,-
..... eks. Hans Gervik: **Refleksjoner etter 50 år** kr. 50,-
..... eks. Ståle Fagerland: **Et navn til låns** kr. 220,-

Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til:
Postgiro 0807-5.15.02.89. **Bankgiro** 6063.05.00926 eller ved **sjekk i kontanter** eller **frimerker**. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

VENNEGAVER
TIL «FOLK OG LAND»

Denne gang kvitterer vi for 38 vennegaver som gir tilsammen Kr. 8.210,-. Bidragene er en av de viktigste grunner til utvidelsen og fremgangen for vår avis, så glem oss ikke i ferietiden.

Vår adresse: "FOLK OG LAND",
POSTBOKS 3239 ELISENBERG. 0208 OSLO

Vi takker for følgende vennegaver:

Initialer	Sted	Beløp	Initialer	Sted	Beløp
T.F.	Vatnestrom	40,-	N.N.	Oslo	160,-
P.K.	Argentina	510,-	B.Aa.	Sunde	100,-
T.G.O.	Tromsø	100,-	M.A.	Ålesund	200,-
M.S.	Nesoddangen	300,-	B.J.	Holmestrand	300,-
H.S.	Rømskog	300,-	A.G.	Helle	50,-
M.M.	Gol	200,-	O.H.	Oslo	340,-
G.T.	Trondheim	200,-	J.A.V.	Haugesund	150,-
T.E.	Bergen	50,-	P.B.	Oslo	340,-
O.E.N.	Hunndalen	500,-	M.E.	Sandefjord	100,-
T.B.	Trondheim	100,-	S.T.	Bergen	300,-
O.G.	Våler	590,-	M.A.	Ålesund	200,-
E.K.	Hesseng	100,-	I.T.	Sverige	760,-
J.M.	Lillehammer	140,-	J.F.V.	Valle	200,-
E.A.J.	Stavern	40,-	H.W.	Ski	100,-
M.A.	Ålesund	200,-	K.J.	Asker	150,-
E.C.	Svinndal	200,-	E.G.	Finsland	140,-
J.K.	Oslo	200,-	B.B.	Leira	100,-
M.V.	Foldfjorden	200,-	L.W.	Sverige	150,-
H.R.	Dokka	300,-	M.A.	Ålesund	200,-

lefjord til toner fra musikk- Det ble ikke sagt mange ordene der på kaia. De som handa på rekka og hoppet i var der forstod, og lot de land som om han bare hadde hjemvendte få gå i fred. • vært en snartur i Harstad.

«... EN MED NORGE FORBUNDEN STAT»

55 år siden Gryllefjord-tragedien som er i ferd med å glemmes

I 1968 ga Aschehoug forlag ut boken «Ukjent ubåt».

Boken kan ikke skaffes fra forlag eller bokhandel lenger, og det er synd. Den er skrevet med en balanse og med en menneskelig undertone som gjør den til et enestående dokument fra krigstiden.

Det finnes faktisk ikke en setning som det er grunn til å sette spørsmålsteget ved. Intet hat, ingen propagandafloskler og ingen selvforherligelse.

Bare bokens tittel kan virke misvisende.

Det fremgår nemlig klart at ubåten innholdet dreier seg om var russisk. En av våre lesere langt der nord har sendt oss boken, - med spørsmål om det er meningen at denne tragedien for 55 år siden skal glemmes.

Bortsett fra Aschehoug-boken har han ikke kunnet finne noe om den i de mange skildringer av sjøens dramaer under okkupasjonen.

Folk og Land har hentet et utsnitt fra «Ukjent ubåt»:

«Folk i Gryllefjord er vant til at noen må bli igjen ute på havet. Så mangt kan skje, men 12. april 1943 står likevel som den mørkeste dagen i manges minne - ikke bare i Gryllefjord, men langs hele kysten.

Ute på Svensgrunnen 17 n. mil av land ligger denne dagen flere fiskebåter fra Gryllefjord og trekker linebrukene sine.

Her ute er de seg selv. Her merker de ikke noe til storkrigen som raser på land. Heldigvis hadde de til nå sluppet å ha tyskere i Gryllefjord, men fisk måtte de levere til okkupantene. Ellers mister de levebrødet.

Inne på land venter familier og fiskeoppkjøpere på at de skal komme inn med fangsten. I en tid uten radio hadde de lært seg kunsten å vente.

Da folk inne på land ser den første båten komme, det er «Havegga», begynner de å lure. Den går forbi bruket der fisken skal leveres og legger til lengst inne. Formasta ligger på tvers over dekket.

Folk som kommer til, ser at det renner blod nedover kinnene og klærne til skipperen, Alfred Alver. Han

bare siger tungt ned på lukekanten. Han er uten ord. Andre kommer til og gir forklaringen:

- Vi har tre drepte ombord.

Guttunger fikk tak i forklaringen og ryktet spredte seg raskt:

- En ubåt har gått på «Havegga».

Ennå kjente ingen i land sannheten. De tre drepte ble brakt i land. Tyngst var det å bære i land den yngste, Mikal Halvorsen. Han var bare 18 år, og nå satt mor hans igjen som enke med to mindreårige barn.

De to skadde fikk også hjelp.

Før folk var ferdige med dette tunge arbeidet, kom neste båt, «Østein». Der ombord var det fem drepte! Litt senere kom «Gyda» med overlevende og en drept fra «Frøy».

Men ennå manglet en båt, «Skreien». Den visste ingen noe om. Det ble kveld og det ble natt. Men ingen «Skreien» kom.

Ukjent båt

Etter hvert som folk fikk munn og mæle igjen, kunne de begynne å fortelle.

Plutselig mens de drev på

med sine fredelige sysler, hadde det dukket opp et stort, svart skrog fra vannet - en ubåt! Uten varsel hadde den begynt å beskytte «Havegga» med granater. Deretter hadde den gått mot «Østein» og fortsatt med å spre død og gru der også.

Ombord i «Frøy» ante de ingenting. De kunne se en ubåt nord i havet, og det kom røykdotter fra den.

- Se der, nå ligger tyskerne og skyter på hverandre.

Det hadde de sett før, så det var ikke noe å bry seg om. Med ett så de ubåten komme settende mot «Skreien» som lå litt ut for dem, og ikke lenger unna enn at de kunne se båten, men ingen detaljer. Ubåten bakk opp ved «Skreien».

- Nå er den ved «Skreien» og kontrollerer fiskepasset. Hold vårt klart når den kommer hit!

Ubåten kom. «Skreien» lå fortsatt der den hadde ligget, så de fortsatte nok som før der ombord.

Nå ser mennesket på «Frøy» at kanonen blir gjort klar, og det smeller. Den ene granaten gikk tvers gjennom skøyta uten å eksplodere.

Forts. side 10

VI HAR MEGET Å LÆRE

Det kan nok ofte være et ubehag for statsministeren å ta imot representanter fra land som vi ikke «bør sammenligne oss med». Spesielt ikke etter at norsk presse uker forut besøket har gitt ham og befolkningen alle mulige råd på hvilken måte man best kan vise gjestene «den kalde skulder». D.V.S. utsette dem for den hån som gir utløsning for folkets holdning.

La oss tenke på den klassiske historien om flyktningen som kom til den persiske adelsmann for å stille seg under hans beskyttelse. Denne var nettopp i ferd med å spise en fersken, som han rakte flyktningen, som så spiste resten.

Ikke lenge etter kom forfølgerne. De kunne fortelle at flyktningen hadde drept adelsmannens eneste sønn. Derfor ville de nå drepe ham. Hvordan reagerte adelsmannen? Overga han flyktningen til sin skjebne? Nei, fylt av sorg, svarte han: «Vi har nettopp spist en fersken sammen». Og henvendt til flyktningen: «Gå i fred». Og det ble ikke krummet et hår på hans hode.

Vi har ikke så lite å lære av østens kultur når det gjelder gjestfrihet og vertskapets forpliktelser.

Ingen vil beskyldes oss for noen ømme følelser overfor kommuniststyret i China og alt dets vesen. Heller ikke tror vi kongeparet hadde det da de for en tid siden var på statsbesøk i landet. Men vi tror, i likhet med kongeparet, å **ele en del sikre** instinkter for hva som **sømmer seg eller ikke**.

En invitasjon er en fersken. **Dersom vi kommer i et selskap hvor vi møter mennesker som vi nærer den største animositet overfor, så er det selvsagt vår plikt best mulig å skjule denne motvilje.** Om ikke annet så av hensynet til vertskapet, som ikke må få selskapet ødelagt på grunn av vår selvoptatthet. (På dette felt syndes ellers meget). Det samme må vel i ennå større grad gjelde når landets egen regjering står som vertskap.

Vi har da virkelig i sannhet fått lære etter okkupasjonen at lojalitet mot landets regjering er borgernes første plikt - ja, ti tusener som altså ikke var enlig i en slik kompromisløs lojalitet, fikk en del år til å tenke nærmere over det.

Vi har aldri funnet noe heltemot i protestaksjoner, binders og «kalle skuldre». Det er et billig utslag av det moralske motet, som hos det norske folk aldri har vært særlig stort. Og likevel står moralsk mot så uendelig meget høyere enn det fysiske.

Har regjeringen, d.e. det norske folket, budt «tvisomme» gjester sin fersken, så bør også folket ta konsekvensen og rettfærdiggjøre begrepet noblesse oblige.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO